

‘समानो मन्त्र रामिति: समानी’

UNIVERSITY OF NORTH BENGAL
B.Sc. Programme 5th Semester Examination, 2023

DSE1/2/3-P1-PHYSICS

Time Allotted: 2 Hours

Full Marks: 60

The figures in the margin indicate full marks.

**The question paper contains paper DSE-1A and DSE-1B.
The candidates are required to answer any *one* from *two* papers.
Candidates should mention it clearly on the Answer Book.**

**DSE-1A
NUCLEAR AND PARTICLE PHYSICS**

GROUP-A / বিভাগ-ক / समूহ-क

1. Answer any *four* questions from the following: $3 \times 4 = 12$
- নিম্নলিখিত যে-কোন চারটি প্রশ্নের উত্তর দাওঃ
নিম্নলিখিত কুন্তে চারবटা প্রশ্নহরুকो উত্তর দেউঃ
- (a) On what factors do stability of a nucleus depends? 3
নিউক্লিয়াসের স্থিতি কি কি বিষয়ের উপর নির্ভর করে ?
নূকলীয়সকো স্থিতা কুন কারকহরুমা নির্ভর গৰ্দছ ?
- (b) Sketch the N-Z plot, where N is the neutron number and Z the atomic number. 2+1
Give its significance.
N-Z রেখাচিত্র অঙ্কন কর। যেখানে N হল নিউট্রন সংখ্যা এবং Z হল পারমাণবিক সংখ্যা।
N-Z প্লটকো রেখাচিত্র কোৱ। যাহাঁ N নপুসাণু সংখ্যা হো র Z পরমাণু সংখ্যা হো। যসকো মহত্ব দেউ।
- (c) What is artificial radioactivity? Give example. 2+1
কৃতিম তেজক্ষিয়াতা কি ? উদাহরণ দাও।
কৃতিম রেডিযোধৰ্মিতা কে হো ? উদাহরণ দেউ।
- (d) Compute the Q-value of the reaction: ${}^7_3\text{Li}(p, \alpha) {}^4_2\text{He}$. Take mass of ${}^1_1\text{H}$, ${}^7_3\text{Li}$ and ${}^4_2\text{He}$ as 1.00814u, 7.01823u and 4.00387u respectively. 3
নিম্নলিখিত বিক্রিয়াটির Q-মান নির্ণয় করঃ
 ${}^7_3\text{Li}(p, \alpha) {}^4_2\text{He}$
যেখানে, ${}^1_1\text{H}$, ${}^7_3\text{Li}$ এবং ${}^4_2\text{He}$ এৰ ভৱ যথাক্রমে 1.00814u, 7.01823u এবং 4.00387u
নিম্নলিখিত প্রতিক্রিয়াকো Q-মান গণনা গৰঃ
 ${}^7_3\text{Li}(p, \alpha) {}^4_2\text{He}$
যাহাঁ ${}^1_1\text{H}$, ${}^7_3\text{Li}$ র ${}^4_2\text{He}$ কো দ্রব্যমান ক্রমশ: 1.00814u, 7.01823u অনি 4.00387u লিনুহোস্ব।
- (e) What do you mean by ‘self-quenching’ and ‘dead-time’ in respect of a G.M. Counter? 3
G.M. কাউন্টারের ‘Self-quenching’ ও ‘dead-time’ বলতে কি বোৰা ?
G.M. গণককো সন্দৰ্ভমা ‘self-quenching’ র ‘dead-time’ ভনেকো কে হো ?

- (f) Outline the basic assumption and properties of quarks.

কোয়ার্ক সম্পর্কিত মূল শ্রীকারোক্তি ও বৈশিষ্ট্যগুলি উল্লেখ কর।

ব্যাকেকো আধাৰভূত ধাৰণা র গুণহৰুকো রূপৱেক্তা বনাত।

GROUP-B / বিভাগ-খ / সমূহ-খ

Answer any four questions from the following

নিম্নলিখিত যে-কোন চারটি প্রশ্নের উত্তর দাও

নিম্নলিখিত কুনৈ চারটা প্রশ্নকো উত্তর দেও

$6 \times 4 = 24$

2. Differentiate between the energy spectrum of alfa (α) and beta (β) particles. 6

α এবং β কণার শক্তি-পটীর মধ্যে পার্থক্য উল্লেখ কর।

অলফা (α) বীটা (β) কণহৰুকো উজ্জ্বলতা বৰ্ণনা উল্লেখ গৰ।

3. Describe the mechanism through which gamma rays interact with matter. 6

গামা রশ্মি, পদাৰ্থের সঙ্গে কিভাবে মিথোক্রিয়া ঘটায় — তা বৰ্ণনা কৰ।

গামা (Gamma) কিৰণে পদাৰ্থসংগ অন্তৰক্রিয়া গৰ্নে সংযন্ত্ৰকো বৰ্ণন গৰ।

4. (a) With the help of a neat labelled diagram, explain the principle of action of a semiconductor radiation detector. 4+2

একটি পরিচ্ছন্ন অংশচিহ্নিত রেখাচিত্ৰের সাহায্যে একটি অর্ধ-পরিবাহী বিকিৰণ সনাক্তকাৰী যন্ত্ৰের (detector) কাৰ্যনীতি ব্যাখ্যা কৰ।

সফা লেবেল গৱিন্দিকো রেখাচিত্ৰকো মদ্বতলে অৰ্ধচালক বিকিৰণ সংসূচক কাৰ্য সিদ্ধান্ত ব্যাখ্যা গৰ।

- (b) Give two advantages of Semiconductor detector over ionization chamber.

আয়োনাইজেশন চেম্বাৰের তুলনায় সেমিকণ্টোর ডিটেক্টোৰ-এৰ দুটি সুবিধা উল্লেখ কৰ।

আয়নীকৰণ কক্ষমাথি অৰ্ধচালক সংসূচক কো দুই ফাইদাহৰু দেও।

5. What is meant by 'resonance condition' in a cyclotron? Derive an expression for the maximum energy produced in this machine. 2+4

সাইক্লোটোনেৰ "অনুনাদী-শৰ্ত" বলতে কি বোৰা ? এই যন্ত্ৰে প্রাপ্ত / উৎপাদিত সৰ্বোচ্চ শক্তিৰ রাশিমালা নিৰ্ণয় কৰ।

সাইক্লোটোন 'অনুনাদ অবস্থাকো' অৰ্থ কে হো ? যস যন্ত্ৰমা উত্পাদিত অধিকতম ঊৰ্জাকো লাগি সমীকৰণ খোজ।

6. Assuming Fermi gas model of the nucleus, derive an expression for the average kinetic energy of nucleus with Z protons and N neutrons. 6

নিউক্লিয়াসেৰ ফার্মি-গ্যাস-মডেল ধৰে নিয়ে, Z সংখ্যক প্ৰোটন ও N-সংখ্যক নিউক্লেন যুক্ত একটি

নিউক্লিয়াসেৰ গড় গতিশক্তিৰ রাশিমালা নিৰ্ণয় কৰ।

নূকলীয়সকো ফৰ্মা গ্যাস মোডেল মান্দে Z প্ৰকাশাণু র N নপুঁসাণুকো সাথ নূকলীয়সকো ঔসত গতিজ ঊৰ্জাকো লাগি সমীকৰণ নিৰ্কাল।

7. Write short notes on the following nuclear properties. 3+3

- (i) Angular momentum or spin.

- (ii) Electric quadrupole moment.

নিউক্লিয়াসেৰ নিম্নলিখিত বৈশিষ্ট্যগুলি সম্পর্কে সংক্ষিপ্ত বৰ্ণনা দাও।

- (i) কোণিক ভৱেগ অথবা Spin (ষূৰ্ণ)

- (ii) ইলেক্ট্ৰিক quadrupole moment.

নিম্নলিখিত পৰমাণু গুণহৰুমা ছোটো টিপ্পণীহৰু লেখ:

- (i) কোণীয় গতি বা স্পিন (চক্ৰণ)

- (ii) বিদ্যুতীয় চতুর্ভুজ মোমেন্ট।

GROUP-C / विभाग-ग / समूह-ग

Answer any two questions from the following

12×2 = 24

निम्नलिखित ये-कोन दूषि प्रश्नों का उत्तर देते

8. (a) Explain why pair production does not occur in vacuum. How are neutrinos detected? (4+2)+2+4

शून्यस्थाने केन “pair production” घटेना ब्याख्या कर। निउट्रिनोके किभाबे सनाक्ष करा हय?

शून्यक (vacuum) मा किन जोडी उत्पादन हुँदैन भनेर व्याख्या गर। न्यूट्रिनो कसरी पत्ता लगाइन्छ?

- (b) What is Geiger-Nuttall law?

“Geiger- Nuttall” सूत्र कि?

‘Geiger- Nuttall’ नियम के हो?

- (c) A beam of mono energetic γ -ray is incident on an Al-sheet of thickness 10 cm. The sheet reduces the intensity of the beam to 21% of the original. Calculate the linear and mass absorption coefficient, given density of Al = 2600 kg/m³.

निर्दिष्ट शक्तिसम्पन्न एकटि गामा रश्मिर एकटि 10 cm बेधेर अ्यालुमिनियम (Al) पातेर उपर पडार फले रश्मिर तीव्रता हास पेये प्रकृत तीव्रतार २१ शतांश हले — रैखिक ओ भर शोषण गुणक निर्णय कर। अ्यालुमिनियमेर (Al) एर घनत्व 2600 kg/m³.

मोनो एनजेटिक γ -किरण 10 cm मोटाईको Al-शीटमा इन्सेक्ट भएको छ। शीटले बीमको तीव्रतालाई मूलको 21% सम्म घटाउँछ। रेखिक र द्रव्यमान अवशोषण गुणांक गणना गर। Al को घनत्व 2600 kg/m³ दिइएको छ।

9. (a) Define resonance reaction. What is the main characteristic of compound nucleus reaction? (2+2)+(2+6)

“Resonance-condition”-एर संज्ञा दाओ। कम्पाउन्ड निउक्लियार विक्रियार मूल बैशिष्ट्याङ्गलि कि कि?

अनुनाद प्रतिक्रिया परिभाषित गर। यौगिक नूकलीयस प्रतिक्रियाको मुख्य विशेषता के हो?

- (b) How does a heavy charged particle interact with matter? Obtain the classical formula for energy loss and then introduce relativistic correction to obtain Bethe-Bloch formula.

किभाबे एकटि उच्चभर विशिष्ट तडिंगान्त कण पदार्थेर सज्जे मिथोक्रिया (interact) करे? ऐ कणार शक्ति हास संक्रान्त classical-सूत्र निर्णय कर। परे आपेक्षिकता तत्त्व संक्रान्त संशोधन विबेचना करे “Bethe-Bloch” सूत्र निर्णय कर।

भारी चार्ज भएको कणले पदार्थसँग कसरी अन्तरक्रिया गर्छ? उर्जा हानिको लागि शास्त्रीय सूत्र प्राप्त गर र त्यसपछि “Bethe-Bloch” सूत्र प्राप्त गर्न सापेक्षिक सुधार प्रस्तुत गर।

- 10.(a) What are the types of conservation laws applicable to nuclear reactions?

4+(2+4+2)

निउक्लिय विक्रियाय कि कि धरनेर संरक्षण सूत्र प्रयोज्य हय?

आणविक प्रतिक्रियाहरूमा लागू हुने संरक्षण कानूनका प्रकारहरू के हुन्?

- (b) Explain clearly what is meant by Q-value of nuclear reaction. What are endoergic and exoergic reactions? Explain threshold energy.

‘Q-value’ बलते कि बोधाय सुम्पष्टिभाबे ब्याख्या कर। “Endoergic” ओ “Exoergic” निउक्लिय विक्रिया कि? न्यूनतम शक्तिर धारणा ब्याख्या कर।

आणविक प्रतिक्रियाको Q-मान भनेको के हो स्पष्ट रूपमा व्याख्या गर। एंडोर्जिक र एक्सर्जिक प्रतिक्रियाहरू के हुन्? न्यूनतम ऊर्जा व्याख्या गर।

- 11.(a) What are magic number and semi-magic numbers? Explain the salient features of single particle shell model. Discuss the limitations and failure of single particle shell model. (2+3+3)+4

म्याजिक-नम्बर (Magic number) ओ अर्ध-म्याजिक संख्या (Semi-magic number) बलते कि बोध ? “Single particle shell model”-एर उप्लेखयोग्य बैशिष्ट्यागुलि ब्याख्या कर। “Single particle shell model”-एर सीमावद्धता ओ व्यर्थतागुलि आलोचना कर।

जादुई संख्या र अर्ध जादुई संख्या के हो ? “Single particle shell model” को मुख्य विशेषताहरू व्याख्या गर। “Single particle shell model” को सिमितता र विफलता बारे छलफल गर।

- (b) Discuss about neutron interaction with matter.

निउट्रोन किभाबे पदार्थेर सँझे ग्रिथोक्रिया घटाय ता आलोचना कर।

पदार्थ संग नपुंसाणु अन्तरक्रिया बारे चर्चा गर।

DSE-1B

GROUP-A / विभाग-क / समूह-क

1. Answer any **four** questions from the following:

$3 \times 4 = 12$

निम्नलिखित ये-कोन चारटि प्रश्नेर उत्तर दाओः

निम्नलिखित कुनै चारवटा प्रश्नहरूको उत्तर देउँ :

- (a) What is stopping potential? How does it depend on the intensity and frequency of light? 2+1

निरुक्ति बिभव कि ? एटा आलोर तीव्रता ओ कम्पाक्षेर उपर किभाबे निर्भर करेँ ?

स्टपिङ पोटेन्शल के हो ? यो प्रकाशको तीव्रता र आवृत्तिमा कसरी निर्भर हुन्छ ?

- (b) Using Heisenberg's uncertainty principle show that electron cannot reside inside nucleus. 3

हाइजेनबार्गेर अनिश्चयता नीति थेके देखाओ ये इलेक्ट्रॉन निउक्लियासेर भेत्र थाकते पारेना।

हाइजेनबर्गको अनिश्चितता सिद्धान्त प्रयोग गरेर इलेक्ट्रॉन नूकिलयस भिन्न बस्न सकदैन भनेर देखाउँ।

- (c) What are the longest and shortest wavelengths for Balmer series? 3
[$R_H = 109737 \text{ cm}^{-1}$]

बाल्मर श्रृङ्खलाको लागि सबैभन्दा लामो र छोटो तरंगदैर्घ्य के हो ? [$R_H = 109737 \text{ cm}^{-1}$]

बाल्मर श्रृङ्खलाको लागि सबैभन्दा लामो र छोटो तरंगदैर्घ्य के हो ? [$R_H = 109737 \text{ cm}^{-1}$]

- (d) Can we represent matter waves associated with a free particle by wave function $\Psi(x, t) = A \cos(\omega t - kx)$? Explain. 3

आम्राकि $\Psi(x, t) = A \cos(\omega t - kx)$ एই तरङ्ग अपेक्षक द्वारा एकटि मूक्त कणार सँझे संयुक्त पदार्थ तरङ्ग निर्देश करते पारिँ ? ब्याख्या कर।

के हामी एक मुक्त कणसंग सम्बन्धित पदार्थ तरंगहरू को तरंग प्रकार्य $\Psi(x, t) = A \cos(\omega t - kx)$ द्वारा प्रतिनिधित्व गर्न सक्छौ ? व्याख्या गर।

- (e) What do you mean by ‘dead time’ and ‘recovery time’ of a GM counter? 3

एकटि GM काउंटोरेर मृत समय (dead time) एवं ‘पुनरुक्तार समय’ बलते कि बोध ?

GM गणकको ‘dead time’ र ‘recovery time’ भनेको के हो ?

- (f) What do you mean by nuclear fission and fusion? Give examples. 3

निउक्लिय विभाजन र संयोजन बलते कि बोध ? उदाहरण दाओ।

परमाणु विखंडन र संलयन भनेको के हो ? उदाहरण देउँ।

GROUP-B / विभाग-ख / समूह-ख

Answer any four questions from the following

6×4 = 24

निम्नलिखित ये-कोन चारटि प्रश्नेर उत्तर दाओ

निम्नलिखित कुनै चारवटा प्रश्नहरूको उत्तर देउ

2. What is Compton effect? Derive an expression for Compton shift.

कम्पटन त्रिया कि ? कम्पटन तरঙ्गदैर्घ्य परिवर्तनेर राशिमाला निर्णय कर।

कम्पटन प्रभाव भनेको के हो ? कम्पटन अंतरणको निम्न समीकरण निकाल।

3. (a) Why normalization of wave function is necessary? Normalize the following wave function:

$$\Psi(x) = Ae^{-\alpha^2 x^2/2} e^{ikx}$$

तरঙ्ग अपेक्षकेर नर्मालाइजेशन प्रयोजनीय केन ? प्रदत्त तरঙ्ग अपेक्षकटि नर्मालाइज कर।

$$\Psi(x) = Ae^{-\alpha^2 x^2/2} e^{ikx}$$

तरंग प्रकार्यको सामान्यीकरण किन आवश्यक छ ? निम्न प्रकार्यलाई सामान्यीकरण गर:

$$\Psi(x) = Ae^{-\alpha^2 x^2/2} e^{ikx}$$

- (b) Calculate the lowest energy of an electron in one dimensional force free region of length 4 Å.

एकमात्रिक बलमुक्त ओ 4 Å दैर्घ्येर अफ्ले एकटि इलेक्ट्रोनेर शक्ति निर्णय कर।

लम्बाइ 4 Å को एक आयामी बलमुक्त क्षेत्रमा इलेक्ट्रोनको सबैभन्दा कम ऊर्जा गणना गर।

4. (a) Consider a radio active nucleus P to decay into another radio active nucleus Q , the later again decays into a stable and product R . If λ_1 and λ_2 be the decay constant for nuclei P and Q respectively and N_1 , N_2 and N_3 be the number of atoms of the three kinds respectively at any instant t , then show that

$$N_3 = (N_1)_0 \left[1 + \frac{\lambda_1}{\lambda_2 - \lambda_1} e^{-\lambda_2 t} - \frac{\lambda_2}{\lambda_2 - \lambda_1} e^{-\lambda_1 t} \right]$$

$(N_1)_0 \rightarrow$ Number of P atoms at time $t = 0$.

एकटि तेज़क्रिय केन्द्रक P भेज्दै अन्य एकटि तेज़क्रिय केन्द्रक Q -गठन करे। आवार Q -भेज्दै आयी केन्द्रक R -गठित हय। P ओ Q केन्द्रकेर क्षयधूमक यथाक्रमे λ_1 एवं λ_2 एवं t मुहूर्ते P , Q एवं R केन्द्रकेर संख्या यथाक्रमे N_1 , N_2 ओ N_3 हल्ले देखाउ ये

$$N_3 = (N_1)_0 \left[1 + \frac{\lambda_1}{\lambda_2 - \lambda_1} e^{-\lambda_2 t} - \frac{\lambda_2}{\lambda_2 - \lambda_1} e^{-\lambda_1 t} \right]$$

$(N_1)_0 \rightarrow t = 0$ मुहूर्ते P केन्द्रकेर संख्या।

विचार गर कि एक रेडियोधर्मी नूकिलयस P अर्को रेडियोधर्मी नूकिलयसमा क्षय हुन्छ। पछिल्लो फेरि स्थिर अन्त उत्पादन R मा क्षय हुन्छ। यदि λ_1 र λ_2 क्रमशः P र Q को क्षय स्थिरता हुन् N_1 , N_2 र N_3 कुनै पनि तत्काल t मा क्रमशः तीन प्रकारका परमाणुहरू हो भने

$$N_3 = (N_1)_0 \left[1 + \frac{\lambda_1}{\lambda_2 - \lambda_1} e^{-\lambda_2 t} - \frac{\lambda_2}{\lambda_2 - \lambda_1} e^{-\lambda_1 t} \right]$$

यहाँ $(N_1)_0 \rightarrow t = 0$ समयमा P परमाणुहरूको संख्या हो।

- (b) Half life of a radio-active substance is 60 days. Calculate its average life.

एकटि तेज़क्रिय पदार्थेर अर्धायु 60 दिन। एर गड़ आयु निर्णय कर।

रेडियोधर्मी पदार्थको आधा आयु 60 दिन छ। यसको औसत जीवन गणना गर।

5. Discuss graphically the variation of average binding energy per nucleon with mass number. Using the binding energy curve, explain the release of energy in fusion of light nuclei and fission of heavy nuclei.

4+1+1

लेखितেर साहाय्ये भरसंख्यार साथे गड़ निउक्लियन प्रति बन्धन शक्तिर परिवर्तन आलोचना कर। बन्धन शक्ति लेखितेर साहाय्ये हास्का केन्द्रकेर निउक्लिय संयोजने एवं भारी केन्द्रकेर निउक्लिय विभाजने शक्ति मुक्ति व्याख्या कर।

द्रव्यमान संख्यासँग प्रति नाभिक औसत बाध्यकारी ऊर्जाको परिवर्तन सूचित्रित रूपमा छलफल गर। बाध्यकारी ऊर्जा वक्रको प्रयोग गरेर हल्का नाभिकको संलयत र भारी नाभिकको विखंडनमा ऊर्जाको विमोचन व्याख्या गर।

6. What do you mean by Einstein's A, B coefficients? Establish relation between them.

1+5

आइनस्टाइनेर A, B गुणाक बलते कि बोवा ? एदेर मध्ये सम्पर्क प्रतिष्ठा कर।

आइन्स्टाइनको A, B गुणाक भन्नाले के बुझिन्छ ? तिनीहरु बीचको सम्बन्ध स्थापना गर।

7. What do you mean by matter wave? Calculate de-Broglie wavelength associated with an electron accelerated through a potential V . How would the wavelength change if the potential becomes very high? Given m_0 = rest mass of electron.

1+2+3

पदार्थ तरঙ्ग बलते कि बोवा ? V विभव प्रत्येद द्वारा उत्तराधित एकटि इलेक्ट्रोनेर डि-ब्रोगली तरঙ्गदैर्घ्य निर्णय कर। यदि विभव प्रत्येद अति उच्चमानेर हय ताह्ले तरঙ्गदैर्घ्येर परिवर्तन कि हवे ?

पदार्थ तरंग भन्नाले के बुझिन्छ ? सम्भावित V मार्फत प्रवेग गरिएको इलेक्ट्रोन सम्बन्धित डि-ब्रोगली तरंग दैर्घ्य गणना गर। यदि सम्भाव्यता घेरे भयो भने तरंगदैर्घ्य कसरी परिवर्तन हुन्छ ?

Given m_0 = rest mass of electron.

GROUP-C / विभाग-ग / समूह-ग

Answer any two questions from the following

12×2 = 24

निम्नलिखित ये-कोन दूषि थ्रेवर उत्तर दाओ

निम्नलिखित कुनै दुईवटा प्रश्नहरुको उत्तर देउ

8. (a) Consider a particle of energy E is incident on a potential barrier given by:

8

$$\begin{aligned} V(x) &= 0 \text{ for } x < 0 \\ &= V_0 \text{ for } 0 \leq x \leq a \\ &= 0 \text{ for } x > a \end{aligned}$$

If $E < V_0$, find the transmission coefficient.

E शक्ति विशिष्ट एकटि कण प्रदत्त विभव बाधा (Potential barrier) एर उपर आपत्ति तहः

$$\begin{aligned} V(x) &= 0 \text{ यस्थन } x < 0 \\ &= V_0 \text{ यस्थन } 0 \leq x \leq a \\ &= 0 \text{ यस्थन } x > a \end{aligned}$$

यदि $E < V_0$ हय, ताह्ले निःसारण गुणाक्षेर मान निर्णय कर।

ऊर्जा E भएको कण $V(x) = 0$ for $x < 0$

$$\begin{aligned} &= V_0 \text{ for } 0 \leq x \leq a \\ &= 0 \text{ for } x > a \end{aligned}$$

द्वारा दिइएको सम्भावित प्रतिबंधमा इन्सीडेन्ट भएको छ। यदि $E < V_0$ भए, प्रसारण गुणाक पत्ता लगाउ।

- (b) What is tunnel effect? Explain with an example.

सूक्ष्म क्रिया कि ? एकटि उदाहरण सहयोगे व्याख्या कर।

सुरंग प्रभाव भनेको के हो ? उदाहरणका साथ व्याख्या गर।

9. (a) Briefly discuss the essential features and working of a cyclotron.

एकटि साइक्लोट्रोनेर प्रयोजनीय बैश्निक्य एवं कार्यप्रणाली संक्षेपे आलोचना कर।

साइक्लोट्रोनको आवश्यक विशेषताहरू र कार्यप्रणाली छोटकरीमा छलफल गर।

- (b) What are the advantages and disadvantages of a GM counter?

एकटि GM काउन्टरेर सुविधा ओ असुविधाशुलि कि कि ?

GM गुणक को फाइदा र बेफाइदाहरू के हुन् ?

- (c) Can a cyclotron be used to accelerate electrons? Explain.

साइक्लोट्रोनेर साहाय्ये कि इलेक्ट्रोनके ड्राइवित करा याबे ? व्याख्या कर।

के इलेक्ट्रोनलाई गति दिन साइक्लोट्रोन प्रयोग गर्न सकिन्छ ? व्याख्या गर।

- 10.(a) Discuss how neutrino hypothesis explains the conservation of energy, momentum of beta decay and accounts for continuous β -ray energy spectrum.

न्यूट्रिनो तत्त्व किभाबे बिटो अवक्षयोरे क्षेत्रे शक्ति; भरबेगेर संरक्षण एवं निरबच्छ विटारश्चिर शक्ति बर्णाली व्याख्या करे आलोचना कर।

न्यूट्रिनो परिकल्पनाले ऊर्जाको संरक्षण, बीटाक्षयको गति र निरन्तर बीटा-किरण ऊर्जा वर्णक्रम कसरी व्याख्या गर्दछ छलफल गर।

- (b) Establish the relation between α disintegration energy an α particle kinetic energy.

आलफा विघटन शक्तिर साथे आलफा कणार गतिशक्तिर सम्पर्क प्रतिष्ठा कर।

अल्फा (α) विघटन ऊर्जा र अल्फा (α) कण गतिज ऊर्जा माझ सम्बन्ध स्थापित गर।

- (c) Calculate the kinetic energy of α particle emitted by the decay of $^{86}\text{Rn}^{223}$.

[Mass of $^{86}\text{Rn}^{223}$ = 222.017531 amu, Mass of Polonium nucleus = 218.008930 amu, Mass of α -particle = 4.002603 amu]

$^{86}\text{Rn}^{223}$ एर विघटनेर फले उंपन्न α -कणार गतिशक्ति निर्णय कर। [$^{86}\text{Rn}^{223}$ एर भर = 222.017531 amu, पोलोनियम निउक्लियासेर भर = 218.008930 amu, α -कणार भर = 4.002603 amu]

$^{86}\text{Rn}^{223}$ को क्षयबाट उत्सर्जित अल्फा कणको गतिज ऊर्जा गणना गर। [$^{86}\text{Rn}^{223}$ को द्रव्यमान = 222.017531 amu, पोलोनियम नूकिलयसको द्रव्यमान = 218.008930 amu, अल्फा कणको द्रव्यमान = 4.002603 amu]

- 11.(a) A particle is moving in an one dimensional potential defined as follows:

$$V = 0 \text{ for } -\frac{a}{2} < x < \frac{a}{2}$$

$$= \infty \text{ for } |x| \geq \frac{a}{2}$$

Solve the Schrödinger equation for the above potential to find the normalized wave function and energy eigenvalues.

एकटि कणा प्रदान एकमात्रिक विभवे गतिशील

$$V = 0 \text{ यद्यन् } -\frac{a}{2} < x < \frac{a}{2}$$

$$= \infty \text{ यद्यन् } |x| \geq \frac{a}{2}$$

एम्फेत्रे श्रोडिङ्गार समीकरण समाधान करे नर्मलाइजड तरঙ्ग अपेक्षक एवं शक्तिर आइगेन मान निर्णय कर।

एउटा कण निम्नानुसार परिभाषित एक आयामी सम्भाव्यतामा चलिरहेको छ:

$$\begin{aligned} V &= 0 \text{ for } -\frac{a}{2} < x < \frac{a}{2} \\ &= \infty \text{ for } |x| \geq \frac{a}{2} \end{aligned}$$

सामान्यीकृत तरंग प्रकार्य र ऊर्जा अभिलक्षणिक मानहरू फेला पार्न माथि को सम्भाव्यताको लागि श्रोडिंगर समीकरण समाधान गर।

- (b) Sketch Ψ and $|\Psi|^2$ for ground state and first two excited states. 3

भूमिक्त्र एवं प्रथम दूषि उत्तेजित त्रिस्तरको जन्य Ψ एवं $|\Psi|^2$ अंकन कर।

निम्नतम अवस्था र पहिलो दुई उत्तेजित अवस्थाहरूको लागि Ψ र $|\Psi|^2$ को रेखाचित्र बनाउ।

- (c) What do you mean by Zero point energy? 1

शून्य बिन्दु ऊर्जा बलते कि बोला ?

शून्य बिन्दु ऊर्जा भन्नाले के बुझिन्छ ?

_____ X _____

'সমানো মন্ত্র: সমিতি: সমানী'

UNIVERSITY OF NORTH BENGAL
B.Sc. Programme 5th Semester Examination, 2022

DSE1/2/3-P1-PHYSICS

Time Allotted: 2 Hours

Full Marks: 60

**The question paper contains paper DSE-1A and DSE-1B.
The candidates are required to answer any *one* from *two* papers.
Candidates should mention it clearly on the Answer Book.**

DSE-1A

NUCLEAR AND PARTICLE PHYSICS

GROUP-A / বিভাগ-ক / समूह-क

1. Answer any *four* questions from the following: $3 \times 4 = 12$

নিম্নলিখিত যে-কোন চারটি প্রশ্নের উত্তর দাওঃ
কুন্তৈ চার প্রশ্নহস্তকো উত্তর লেখনুহোস্।

(a) Give three evidences in favour of the shell model of the nucleus. 3
পরমাণুর কেন্দ্রকের সেল মডেলের সপক্ষে তিনটি প্রমাণ দাও।
শেল মডেলকো পক্ষমা কুন্তৈ তীনবাটা প্রমাণহস্ত প্রস্তুত গর্নুহোস্।

(b) Binding energies of ${}^8\text{O}^{16}$ and ${}^{17}\text{Cl}^{35}$ are 127.35 MeV and 289.3 MeV respectively. 3
Which one of the two nuclei is more stable?
 ${}^8\text{O}^{16}$ এবং ${}^{17}\text{Cl}^{35}$ - এর বক্ষন শক্তিশুলি হল যথাক্রমে 127.35 MeV ও 289.3 MeV। এগুলির মধ্যে কোনটি বেশী স্থায়ী ?
 ${}^8\text{O}^{16}$ অনি ${}^{17}\text{Cl}^{35}$ কো বাধ্যকারী ঊর্জাকো মান ক্রমশ 127.35 MeV অনি 289.3 MeV ছ।
কুন ন্যুক্লিয়েস জ্যাদা রিথার ছ ?

(c) Give the list of leptons. Mention the charge of leptons. $1\frac{1}{2} + 1\frac{1}{2}$
লেপটনের তালিকা লিপিবদ্ধ কর। প্রতিটি লেপটন কণার আধান উল্লেখ কর।
Lepton কো সূচী বতাউনুহোস্। Lepton কো দুই চার্জহস্ত বতাউনুহোস্।

(d) Write and explain the working principle of Cyclotron. 3
সাইক্লোট্রনের কার্যনীতি লেখ ও ব্যাখ্যা কর।
Cyclotron কো কার্য সিদ্ধান্ত বতাউঁড়ৈ বর্ণন গর্নুহোস্।

(e) What are the main characteristics of the compound nuclear reaction? 3
যৌগিক পারমাণবিক বিক্রিয়ার প্রধান বৈশিষ্ট্যগুলি কী কী ?
যৌগিক পরমাণু প্রতিক্রিয়াকো প্রমুখ বিশেষতাহস্ত কে কে হুন ?

- (f) Is the photoelectric effect possible with free electron? Explain.

3

मुक्त इलेक्ट्रॉन द्वारा फोटोइलेक्ट्रिक एफेक्ट कि सम्भव ? ब्याख्या कर।

के मुक्त इलेक्ट्रॉन सित फोटोइलेक्ट्रिक इफेक्ट सम्भव छ ?

GROUP-B / বিভাগ-খ / समूह-ख

Answer any four questions from the following

6×4 = 24

নিম্নলিখিত ঘে-কোন চারটি প্রশ্নের উত্তর দাও

কৃতৈ চার প্রশ্নহস্তকো উত্তর দিনুহোস্।

2. What is meant by "Long range α -particles"? Explain their origin.

6

"দীর্ঘ পরিসরের আলফা কণা" বলতে কি বোঝায় ? তাদের উৎপত্তি ব্যাখ্যা কর।

Long range α -particles ভল্লালে কে বুঝিন্ত ? তিনীহস্তকো উত্পত্তিকো বর্ণন গর্নুহোস।

3. What is 'weak interaction paradox' of single particle shell model? How was the paradox finally resolved?

3+3

"দুর্বল মিথোক্রিয়া আপার্টেইপৰীতা" কী ? কিভাবে আপার্টেইপৰীতা শেষ পর্যন্ত সমাধান করা হয়েছে -
ব্যাখ্যা কর।

একলো কণ শোল মোডলকো 'weak interaction paradox' কে হো ? যো Paradox লাঈ কসৱী
সমাধান গরিযো অন্তমা ?

4. (a) Show that the minimum photon energy required for the production of positron-electron pairs in the field of free electron is $4mc^2$.

3

দেখাও যে মুক্ত ইলেক্ট্রনের ক্ষেত্রে পজিট্রন-ইলেক্ট্রন জোড়া উৎপন্ননের জন্য সর্বনিম্ন ফোটন কণার শক্তির
অয়োজন হয় $4mc^2$ ।

স্বতন্ত্র ইলেক্ট্রোনকো ক্ষেত্রমা positron-electron কো জোড়া উত্পত্তি গর্নকো নিম্নি ন্যূনতম ফোটন
উর্জাকো মান $4mc^2$ হুন্ত ভনী দেখাউনুহোস।

- (b) Explain why electrons cannot exist inside the nucleus.

3

কোন পরমাণুর কেন্দ্ৰকেৰ মধ্যে ইলেক্ট্রন থাকতে পাৰে না - ব্যাখ্যা কর।

ইলেক্ট্রোন কিন nucleus ভিত্ত রহন সকদৈন ? বর্ণন গর্নুহোস।

5. Explain the principle, construction and operation of photomultiplier tube (PMT).

6

ফোটো-মাল্টিপ্লায়ার টিউবেৰ নীতি, নিৰ্মাণ ও কাৰ্যপ্ৰণালী ব্যাখ্যা কর।

Photomultiplier tube (PMT) কো সিদ্ধান্ত, সংৰচনা অনি কাৰ্যপ্ৰণালীকো বর্ণন গর্নুহোস।

6. Draw the schematic diagram and describe the working principle of synchrotrons.

6

সিনক্রোট্রনেৰ পৰিকল্পিত চিত্ৰ অক্ষন কৰে কাৰ্যনীতি আলোচনা কৰ।

Synchrotron কো যোজনা বদ্ধ চিত্ৰসহিত কাৰ্য সিদ্ধান্তকো বর্ণন গর্নুহোস।

7. (a) Elaborate the principle of CPT invariance in elementary particles. 4
 প্রাথমিক কণার মধ্যে CPT অপরিবর্তনীয়তা নীতিটি বিস্তারিত আলোচনা কর।

প্রাথমিক কণমা CPT in variance কো সিদ্ধান্ত বর্ণন গর্নুহোস।

- (b) What are the possible total isospin for the following reaction? 2
 নিম্নলিখিত বিক্রিয়ার জন্য সম্ভব্য মোট আইসো-স্পিন (isospin) কী কী ?

দিইকো প্রতিক্রিয়ামা সম্ভাবিত কুল isospin হস্ত কে হুন ?

GROUP-C / বিভাগ-গ / সমূহ-গ

Answer any two questions from the following

$12 \times 2 = 24$

নিম্নলিখিত ঘে-কোন দুটি প্রশ্নের উত্তর দাও

কুনৈ দুই প্রশ্নহস্তকো উত্তর লেখনুহোস।

8. (a) The continuous β -ray spectrum of radio-active substances presented a peculiar difficulty. Explain the difficulty. How was it resolved? 5+5
 তেজক্ষিয় পদার্থের নিরবিচ্ছিন্ন বিটা-রশ্মির বর্ণালী একটি বিশেষ অসুবিধা উপস্থাপনা করে। অসুবিধা ব্যাখ্যা কর। এটি কিভাবে সমাধান করা হয়েছে — বর্ণন কর।

Radio-active পদার্থকো নিরন্তর β -কিরণকো স্পেক্ট্ৰুমলে বিচিৰ কঠিনাঈ প্ৰস্তুত গৰ্ত। ত্যস কঠিনাঈ বৰ্ণন গর্নুহোস। যসলাঈ কসৱী সমাধান গারিযো ?

- (b) What is internal conversion? 2
 অভ্যন্তরীণ রূপান্তৰ বলতে কি বোৰা ? — ব্যাখ্যা কর।

Internal conversion কে হো ?

9. (a) Define total and differential cross-section of a nuclear reaction. 3
 একটি পারমাণবিক বিক্রিয়াৰ মোট ও অবকল প্ৰস্তুত সংজ্ঞায়িত কৰ।

এত্তা পৰমাণু প্রতিক্রিয়াকো কুল অনি মিন্তা ক্ৰস সেক্সনকো পৰিভাষিত গর্নুহোস।

- (b) What is the importance of measuring the Q-value of various reactions? 3
 বিভিন্ন পারমাণবিক বিক্রিয়াৰ Q-মান পৰিমাপেৰ গুৰুত্ব কী কী ?

বিভিন্ন প্রতিক্রিয়া Q-value কো মান নাজকো মহত্ব কে ছ ?

- (c) State at least eight conservation laws which governs the elementary particle reaction. 6
 প্রাথমিক কণার বিক্রিয়াকে নিয়ন্ত্ৰণ কৰে এৱকম অন্তত আটটি সংৰক্ষণ আইন বিবৃত কৰ।

প্রারম্ভিক কণ প্রতিক্রিয়ালাঈ নিয়ন্ত্ৰিত গৰ্বে কম্তিমা আঠবৰা সংৰক্ষণকো নিয়মহস্ত বৰাতাউনুহোস।

10. Describe the liquid drop model of the nucleus stating clearly its basic assumptions. 8+4
 Discuss the limitation of this model.

মৌলিক অনুমানগুলি স্পষ্টভাৱে বিবৃত কৰে কোনো পৰমাণুৰ কেন্দ্ৰকেৱ তৱল-ফোঁটা (liquid drop) মডেলটিৰ বৰ্ণনা দাও। এই মডেলেৰ সীমাবদ্ধতা আলোচনা কৰ।

আধাৰ্যভূত মান্যতাহস্ত স্পষ্ট রূপমা বৰাতডঁডঁ পৰমাণুকো liquid drop model কো বৰ্ণন গর্নুহোস। যস মোডলকো সীমা বৰাতাউনুহোস।

- 11.(a) A collimated beam of 1.6 MeV gamma rays strikes a thin tantalum foil. Electrons of 0.6 MeV energy are observed to emerge from the foil. Are those due to the photo-electric effect, Compton scattering effect or pair production? Assume that any electron produced of the tantalum foil do not undergo a second interaction.

1.6 MeV শক্তির গামা রশ্মির সংযোজিত থারা একটি পাতলা ট্যান্টালাম ফয়েলকে আঘাত করে। আঘাতের পর 0.6 MeV শক্তির ইলেক্ট্রনগুলিকে ফয়েল থেকে বের হতে পর্যবেক্ষণ করা যায়। এই ইলেক্ট্রন নিরসন কি ফটো-ইলেক্ট্রিক এফেক্ট, কম্পটন এফেক্ট না পেয়ার প্রডাকসন-এর জন্য হয়েছে? থেরে নাও উৎপন্ন ইলেক্ট্রন ট্যান্টালাম ফয়েলের মধ্যে দ্বিতীয় অন্য কোন মিথক্রিয়া করছে না।

1.6 MeV কो সংকলিত γ -কিরণ তান্টালাম কো পন্নালাঈ হিকাউচ। ত্যস পন্নাবাট 0.6 MeV উজ্জা ভাইকো ইলেক্ট্রন দেখা পৰ্ছ। কে ত্যো ইলেক্ট্রন photo-electric effect, Compton scattering effect বা pair production নে গৰ্দা হো? Tantalum foil মা উত্পন্ন ভাইকো ইলেক্ট্রন ফেরি ঊকা প্ৰক্ৰিয়া জোদেন ভনি মানিলিনুহোস।

- (b) Discuss the four different types of interactions among the elementary particles.

প্ৰাথমিক কণাৰ মধ্যে চাৰটি ভিন্ন ধৰনেৰ মিথক্রিয়া আলোচনা কৰ।

প্ৰাথমিক কণহৰু মাঝকো কৃনৈ চাৰ প্ৰকাৰকা অন্তৱিক্ৰিয়াকো বৰ্ণন গৰ্নুহোস।

DSE-1B

ELEMENTS OF MODERN PHYSICS

GROUP-A / বিভাগ-ক / সমূহ-ক

1. Answer any *four* questions from the following:

নিম্নলিখিত যে-কোন চাৰটি প্ৰশ্নেৰ উত্তৰ দাওঃ

তল দিইएকা কৃনৈ চাৰ প্ৰশ্নহৰুকো উত্তৰ দিনুহোস -

- (a) What is Raman effect? Calculate the work function of a metal if the threshold wavelength for it is 580 nm.

ৱৰ্মন-প্ৰভাৱ কি? যদি একটি ধাতুৰ ক্ষেত্ৰে প্ৰাতিক তৰঙ্গদৈৰ্ঘ্য 580 nm হয় তবে ঐ ধাতুৰ কাৰ্য অপেক্ষকেৰ মান কৃত নিৰ্ণয় কৰ।

ৱৰ্মন প্ৰভাৱ কি হো? যদি এতটা ধাতুকো থ্ৰেশোল্ডকো wavelength কো মান 580nm ভাই যসকো work function কো মান খোজনুহোস।

- (b) State (i) Position-momentum and (ii) Energy-time Uncertainty Principle.

(i) অবস্থান-ভৱেবেগ ও (ii) শক্তি-সময় এৰ অনিশ্চয়তাৰ নীতি বিবৃত কৰ।

বৰ্তাউনুহোস

(i) Position-momentum and (ii) Energy-time Uncertainty কো সিদ্ধান্ত

- (c) Define matter waves. Calculate the de-Broglie wavelength of an electron having kinetic energy of 1000 eV.

বস্তু-তৰঙ্গেৰ সংজ্ঞা দাও। 1000 eV গতিশক্তি যুক্ত একটি ইলেক্ট্ৰনেৰ de-Broglie তৰঙ্গদৈৰ্ঘ্যৰ মান নিৰ্ণয় কৰ।

পদাৰ্থ লহৰ কি হো? এতটা 1000 eV গতিজ ঊজ্জা ভাইকো ইলেক্ট্রনকো de-Broglie wavelength কো মান খোজনুহোস।

- (d) What is nuclear fusion? Write down the semi-empirical mass formula for calculating the approximate nuclear binding energy of an atomic nucleus. 1+2

কেন্দ্ৰীয় সংযোজন কি ? একটি পারমাণবিক কেন্দ্ৰকেৱ আনুমানিক পারমাণবিক বন্ধন শক্তি গণনাৰ জন্য আধা অনুভূতিমূলক ভাৰ সূচৰি লেখ।

Nuclear কো fusion কে হো ? এতো পৰমাণু নাভিকো অনুমানিত নাভিকিয বাধ্যকাৰী উজ্জ্বল মান খোজনকো নিম্নি semi-empirical mass formula লেখুহোস।

- (e) What is operator in Quantum Mechanics? Define the expectation value of an operator. 1+2

কোয়ান্টাম বলিভানেৰ ক্ষেত্ৰে চালক কাকে বলে ? কোন চালকেৱ প্ৰত্যাশা মানেৰ সংজ্ঞা দাও।

Quantum Mechanics মা operator কে হো ? এতো operator কো আপেক্ষিত মূল্যকো পৰিভা৷ বিনুহোস।

- (f) Define spontaneous and stimulated emission. 3

স্বতঃশূর্ত এবং উদ্বৃত্তিপূর্ণ নিৰ্গমনেৰ সংজ্ঞা দাও।

Spontaneous অনি Stimulated emission কো পৰিভা৷ বিনুহোস।

GROUP-B / বিভাগ-খ / সমূহ-খ

Answer any four questions from the following

$6 \times 4 = 24$

নিম্নলিখিত যে-কোন চারটি প্ৰশ্নেৰ উত্তৰ দাও

কুনৈ চাৰ প্ৰশ্নহৰুকো উত্তৰ দিনুহোস।

2. Write a note on wave-particle duality. Discuss the gamma ray microscope experiment to illustrate the uncertainty relation. 3+3

তৰঙ্কণা দ্বৈততাৰ উপৰ টীকা লেখ। অনিশ্চয়তাৰ সম্পর্ক চিত্ৰিত কৰাৰ জন্য গামা-ৰশ্মি অণুবীক্ষণ যন্ত্ৰেৰ পৰীক্ষা আলোচনা কৰ।

Wave-particle duality মাথি এতো টিপ্পণী গৰ্নুহোস। Uncertainty relation লাই চিত্ৰণ গৰ্নকো নিম্নি gamma ray microscope পৰিক্ষণকো বৰ্ণন গৰ্নুহোস।

3. Give the requirements that a wavefunction should satisfy. A wavefunction of a particle moving in a range from $-\infty$ to $+\infty$ is given by $\psi(x) = e^{-\alpha x^2/2}$. Normalise the wavefunction and find the expectation value of x^2 . 2+2+2

একটি তৰঙ্ক অপেক্ষক সম্পৰ্ক হওয়াৰ থয়োজনীয়তাৰ বিবৰণ দাও। দেওয়া আছে একটি তৰঙ্ক অপেক্ষক $-\infty$ থেকে $+\infty$ সীমাৰ মধ্যে চলমান $\psi(x) = e^{-\alpha x^2/2}$ । তৰঙ্ক অপেক্ষককে শৰ্মিত কৰ এবং x^2 -এৰ প্ৰত্যাশা মান নিৰ্ণয় কৰ।

এতো wavefunction লো সংতুষ্ট গৰ্নু পৰ্বে আবশ্যক তথ্যহৰু বতাউনুহোস। এতো $-\infty$ দেখি $+\infty$ সম্ম ঘূম্দে গৱেকো কণকো wavefunction $\psi(x) = e^{-\alpha x^2/2}$ ছ। ত্যস wavefunction লাই normalise গৰ্বে x^2 কো সম্ভাবিত মান খোজুহোস।

4. Explain the term blackbody. Does a blackbody always appear black? Based on the Planck's law of Blackbody radiation draw a plot of

1+1+4

- Spectral energy density vs frequency and
- Spectral energy density vs wavelength at different temperatures.

কৃষ্ণবস্তু শব্দটি ব্যাখ্যা কর। কৃষ্ণবস্তু কি সবসময় কালো দেখায় ? কৃষ্ণবস্তু বিকিরণের প্ল্যান্কের সূত্রের উপর ভিত্তি করে (i) বর্ণলী শক্তি ঘনত্ব বনাম কম্পাক্ষ ও (ii) বর্ণলী শক্তি ঘনত্ব বনাম তরঙ্গদৈর্ঘ্য বিভিন্ন উৎপত্তায় লেখচিত্র অঙ্কন কর।

Blackbody হলকো আক্ষেত্রে গর্নুহোস। কে Blackbody সংর্থে কালো দেখিন্ত ? Plank কো Blackbody radiation লাই আধাৰ্মূত গৱের চিত্ৰকৰণ গর্নুহোস।

- Spectral energy density vs frequency
- Spectral energy density vs wavelength at different temperatures.

5. (a) How do you account for the drop of B/A for low A and larger A ? Here B represents the binding energy and A represents the mass number.

3

একটি ফোটোর B/A অনুপাতে কিভাবে A -এর উচ্চ ও নিম্নমানের উপর নির্ভরশীল। তুমি কিভাবে বৰ্ণনা করবে ? যেখানে B হল কোন পৰমাণুৰ বন্ধন শক্তি এবং A হল পৰমাণুৰ ভৱসংখ্যা।

নিম্ন A অনি তুলো A মা B/A কো মান ঘটনকো নিম্নি তপাই কসৰী বিশ্লেষণ গৰ্নুহুন্ত ? যহাঁ B মন্নালৈ binding energy অনি A মন্নালৈ mass number বৃঞ্জিন্ত।

- (b) Give four characteristics of nuclear forces.

3

পারমাণবিক শক্তিৰ চারটি বৈশিষ্ট্য লেখ।

Nuclear forces কো কৃনৈ চার বিশেষতাহৰু বতাওনুহোস।

6. (a) Define half-life, mean life and decay constant of a radioactive substance.

3

একটি তেজক্ষিয় পদাৰ্থের half-life, mean life, এবং decay constant-এর সংজ্ঞা লেখ।

এতটা radioactive পদাৰ্থকো half-life, mean life অনি decay constant কো পরিভাষা দিনুহোস।

- (b) Why α -spectrum is discrete but β -spectrum continuous?

3

কোন পৰমাণুৰ ক্ষেত্ৰে α -বৰ্ণলী বিচ্ছিন্ন কিন্তু β -বৰ্ণলী নিৰবিচ্ছিন্ন কেন ? ব্যাখ্যা কৰ।

α -spectrum discrete অনি β -spectrum continuous কিন হুন্ত ?

7. (a) What is meant by optical pumping?

2

অপটিক্যাল পাম্পিং বলতে কি ৰোৱা ?

Optical pumping মন্নালৈ কে বৃঞ্জিন্ত ?

- (b) What are the advantages of linear accelerator over cyclotron?

4

সাইক্লোট্রনের উপর সৱলৈৱিক ভৱকেৰ সুবিধা কী ?

Cyclotron কো তুলনামা linear accelerator কো কে ফাইদা ছ ?

GROUP-C / বিভাগ-গ / समूह-ग**Answer any two questions from the following**

12×2 = 24

নিম্নলিখিত যে-কোন দুটি প্রশ্নের উত্তর দাও

কুনৈ দুই প্রশ্নহরুকো উত্তর দিনুহোস্।

8. (a) What is LASER? What are Einstein's A and B coefficients? Obtain a relation between Einstein's A and B coefficients? 1+2+5

LASER কি ? আইনস্টাইনের A এবং B সহগ কি ? আইনস্টাইনের A এবং B সহগের মধ্যে সম্পর্ক স্থাপন কর।

LASER কে হো ? Einstein কো A অনি B coefficient হরু কে কে হুন ? Einstein কো A অনি B কো coefficient সম্বন্ধ খোজনুহোস্।

- (b) Why Rutherford's model could not explain the stability of an atom? State Bohr's quantization condition for defining stationary orbit. 2+2

রাদারফোর্ডের মডেল পরমাণুর স্থায়িত্ব ব্যাখ্যা করতে পারে না কেন ? স্থির কক্ষপথ সংজ্ঞায়িত করার জন্য বোরের কোয়ান্টাইজেশন শর্ত বিবৃত কর।

Rutherford কো মোডেললে পরমাণুকো স্থিরতাকো কিন বর্ণন গৰ্ন সকেন ? Stationary orbit পরিভাষিত গৰ্নকো নিম্নি Bohr কো quantization condition বতাউনুহোস্।

9. (a) With the help of neat diagram, explain the construction and working principle of Geiger-Muller counter. 6

পরিচ্ছন্ন চিত্রের সাহায্যে গিজার-মুলার কাউন্টারের নির্মাণ ও কার্যপ্রণালী ব্যাখ্যা কর।

এতো সফা রেখাচিত্রকো সহায়তা লিএর Geiger-Muller counter কো সংরচনা অনি কার্য সিদ্ধান্তকো বর্ণন গৰ্নুহোস্।

- (b) Stating the law of radioactive disintegration, obtain a relation governing the radio-active decay. 2+4

তেজক্রিয় বিচ্ছিন্নতার আইন উল্লেখ করে, তেজক্রিয় ক্ষয় সম্পর্কিত সম্পর্কটি স্থাপন কর।

Radioactive disintegration নিয়ম বতাউঁড়ে radioactive decay লাঈ নিয়ন্ত্রণ গৰ্ন সমীকরণ খোজনুহোস্।

- 10.(a) Derive the expression to estimate the nuclear size/radius from Rutherford's α -scattering experiment. 8

রাদারফোর্ডের α -বিচ্ছুরণ পরীক্ষা থেকে পারমাণবিক ব্যাসার্ধ সমীকরণ স্থাপন কর।

Nucleus কো আকার/অর্ধব্যাস নাপকো নিম্নি Rutherford কো α -scattering পরিক্ষণ দেখি সমীকরণ খোজনুহোস্।

- (b) What are the outcomes of Davisson and Germer experiment? Explain how these results directly confirm the de-Broglie hypothesis of matter wave? 2+2

ডেভিশন এবং জার্মার পরীক্ষার ফলাফল কী আলোচনা কর। এই ফলাফলগুলি কিভাবে ডি-ব্ৰগলিৰ প্ৰকল্পের কণা-তত্ত্ব সৱাসি নিশ্চিত কৰে -ব্যাখ্যা কৰ।

Davisson অনি Germer কো পরিক্ষণকো নতিজাহৰু কে কে হুন ? যসকো পৰিক্ষাফললে de-Broglie পদাৰ্থ লহৰকো সিদ্ধান্তলাঈ কসৰী সোঝৈ প্ৰমাণিত গঢ় ?

- 11.(a) Consider a particle of energy $E < V_0$, moving from left to right, towards a step potential of height V_0 represented by the equations.

6+2

$$V = 0 \text{ for } -\infty \leq x \leq 0$$

$$V = V_0 \text{ for } 0 \leq x \leq \infty$$

- (i) Write the Schrodinger wave equation and its physically acceptable solution in the two region.

- (ii) What is quantum mechanical tunneling?

यस $E < V_0$, शक्तिसम्पन्न एकटि कण बामदिके हत्ते डानदिके एकटि V_0 उच्चतासम्पन्न धाप विभवेर मध्ये चलमान एवं एटि निम्नोक्त समीकरण द्वारा देखानो हयेछे।

$$V = 0 \text{ येखाने } -\infty \leq x \leq 0$$

$$V = V_0 \text{ येखाने } 0 \leq x \leq \infty$$

- (i) श्रोडिंगर तरঙ्ग समीकरणचि लेख एवं भौतिकभाबे धरण्योग्य दुटि अध्यलेजे जन्य लेख।

- (ii) यांत्रिक टानेलिं कि ?

एउटा $E < V_0$ ऊर्जा भएको कण एउटा V_0 उचाइ भएको step potential मा देव्रे देखि दाहिने तिर कुदिरहेको छ। Step potential निम्न समीकरणद्वारा वर्णन गर्न सकिन्छ ?

$$V = 0 \text{ for } -\infty \leq x \leq 0$$

$$V = V_0 \text{ for } 0 \leq x \leq \infty$$

- (i) Schrodinger को wave equation लेख्दैं यसको भौतिकीय स्वीकार्य समाधान ती दुइ क्षेत्रमा खोज्नुहोस्।

- (ii) Quantum mechanics मा tunneling के हो ?

- (b) Determine the probability of finding a particle of mass "m" between $x = 0$ to $x = \frac{L}{10}$

4

if the particle is described by the normalised wave function

$$\psi_n(x) = \sqrt{\frac{2}{L}} \sin \frac{n\pi x}{L} \text{ for } 0 \leq x \leq L \text{ and is in the } n=3 \text{ state.}$$

एकटि m भरेर कणा एवं नरमालाइजेड् तरঙ्ग अपेक्षक-एर $\psi_n(x) = \sqrt{\frac{2}{L}} \sin \frac{n\pi x}{L}$ येखाने

$0 \leq x \leq L$ -एर जन्य $x = 0$ थेके $x = \frac{L}{10}$ -एर मध्ये कणा थाकार सन्ताबना निर्णय कर एवं यदि कणाटि

$n = 3$ अवस्थाय थाके तबै कत ?

एउटा "m" mass भएको कणलाई $x = 0$ देखि $x = \frac{L}{10}$ मा पाउन सकिने सम्भावना खोज्नुहोस्। यदि त्यस कणलाई normalised wave ले बुझाउँछ भने

$$\psi_n(x) = \sqrt{\frac{2}{L}} \sin \frac{n\pi x}{L} \text{ for } 0 \leq x \leq L \text{ } n = 3 \text{ state मा।}$$

— x —